

UNIVERSIDADE DE VIGO
CAMPUS DE OURENSE
DEPARTAMENTO DE PSICOLOXÍA EVOLUTIVA E COMUNICACIÓN
TITULACIÓN: MESTRE, ESPEC. EDUCACIÓN ESPECIAL

Guía docente de carácter experimental **Adaptación aos créditos ECTS**

PSICOLOXÍA DA EDUCACIÓN E DO DESENVOLVEMENTO NA IDADE ESCOLAR

PROFESORA: Mar García Señorán
(Edificio II, 2ª planta, despacho 4)
TELÉFONO: 988387180 FAX: 988387159
CORREO ELECTRÓNICO: msenoran@uvigo.es

PROFESOR: Juan Luis Rodríguez Rodríguez
(Edificio II, 2ª planta, despacho 1)
TELÉFONO: 988387289 FAX: 988387159
CORREO ELECTRÓNICO: juanluisrr@uvigo.es

CURSO 2006/2007
CÓDIGO 1053111060
CARÁCTER: Troncal
ANUAL
CARGA LECTIVA: (9 créditos ECTS)

TUTORÍAS:

1º cuatrimestre

Lugar: despacho da profesora. Facultade de Ciencias da Educación. Edificio 2, 2º andar, despacho 4. Tfno. 988-387180, correo electrónico: msenoran@uvigo.es
<http://webs.uvigo.es/msenoran/>

Horario

Martes de: 17:00 a 19:00 h., 20:00 a 21:00 h.

Mércores de: 11:00 a 12:00 h., 18:00 a 20:00 h.

2º cuatrimestre

Lugar: despacho do profesor. Facultade de Ciencias da Educación. Edificio 2, 2º andar, despacho 1. Tfno. 988-387289, correo electrónico: juanluisrr@uvigo.es
<http://webs.uvigo.es/juanluisrr/>

Horario

Xoves de: 16:00 a 20:00 h.

Data dos exames oficiais

Xuño	Fecha: 20 de xuño	Hora: 9:30
Setembro	Fecha: 5 de setembro	Hora: 12:00

Tribunal extraordinario

Presidente:	Manuel Deaño Deaño
Secretaria:	Mar García Señorán
Vocal:	Camilo Brandín Feijóo

PROGRAMA DA MATERIA**1. Contextualización****1.1. Perfil dos créditos da materia**

A materia Psicoloxía da educación e do desenvolvemento na idade escolar proporciona ao futuro docente un coñecemento detallado sobre: a) o desenvolvemento psicolóxico do escolar, o que lle permitirá coñecer o suxeito que ha de educar e obter claves que lle permitan facelo dunha forma axeitada e eficaz; e b) o proceso de aprendizaxe dos seus alumnos/as e a forma de melloralo mediante uns procedementos de instrución axeitados.

Na actualidade espérase que o mestre/a desempeñe un papel de guía, titor/a, mediador/a dos procesos de aprendizaxe; que sexa un investigador activo na aula e moi crítico e reflexivo co seu labor. Esta materia é unha ferramenta esencial que o capacitará para o desempeño destas funcións. O coñecemento das características diferenciais do desenvolvemento e a aprendizaxe permitiránlle: a elaboración de deseños instrucionais

que contribúan ao desenvolvemento dos seus alumnos/as a través dunha axeitada planificación e organización dos procesos de aprendizaxe; unha educación individualizada segundo as necesidades de cada alumno/a, e unha formación integral que evite o elevado número de fracasos escolares e persoais que se producen na actualidade.

En definitiva, esta materia contribúe a fundamentar a formación psicolóxica do profesorado proporcionándolle as ferramentas disciplinares necesarias para enfrontarse ás situacións educativas, comprender os cambios e o desenvolvemento psicolóxico dos seus futuros alumnos/as e intervir nos procesos de aprendizaxe.

1.2. Situación e relación con outras materias no plan de estudos

Psicoloxía da educación e do desenvolvemento na idade escolar é unha materia troncal en todas as especialidades do título de Mestre/a que se imparten na Universidade de Vigo. É anual e consta de 9 créditos ECTS: 7.5 créditos teóricos e 1.5 créditos prácticos. É unha materia central na titulación, xa que proporciona boa parte da formación psicolóxica necesaria para o exercicio da profesión docente. Forma parte dun bloque de materias (Socioloxía, Teoría e institucións contemporáneas de educación, Didáctica, etc.) que intenta explicar dende unha perspectiva interdisciplinar o fenómeno educativo. Tamén é un punto de referencia para todas as materias que afonden en aspectos do desenvolvemento, como Aspectos evolutivos da deficiencia mental, Aspectos evolutivos da deficiencia motórica, Aspectos evolutivos da deficiencia auditiva e Aspectos evolutivos da deficiencia visual. Así mesmo, o coñecemento impartido nesta materia facilitará a comprensión de Bases psicolóxicas da educación especial, Trastornos de conduta e de personalidade, Tratamentos educativos dos trastornos da lingua escrita e Didáctica —tanto xeral como específicas.

Esta materia, ao analizar o suxeito e o feito educativo dende un punto de vista psicolóxico, relaciónase coa maior parte das materias do plan de estudos, xa que os seus contidos pretenden configurar un pensamento reflexivo por parte do futuro docente e das súas representacións acerca da educabilidade do neno/a, das finalidades da educación e dos procesos evolutivos. Estas representacións serviranlle ao profesor/a para interpretar os parámetros da súa actuación profesional, deseñar e planificar o ensino e analizar a propia actuación práctica.

2. Obxectivos

2.1. Obxectivos xerais

- Coñecer as principais teorías e modelos do desenvolvemento e da aprendizaxe escolar.
- Adquirir unha representación dos procesos educativos e das finalidades que perseguen, así como os diversos compoñentes psicolóxicos que interveñen na complexidade do feito educativo e dos procesos de ensino-aprendizaxe, de maneira que poidan comprender e resolver os problemas que se presentan dentro do ámbito educativo.
- Coñecer os instrumentos, recursos esenciais e metodoloxía de traballo para a análise da práctica educativa e a toma de decisións no proceso de planificación dos procesos educativos.
- Favorecer a utilización de recursos e instrumentos proporcionados polas disciplinas psicolóxicas para a súa aplicación educativa na aula.

- Fomentar hábitos de traballo que permitan o desenvolvemento dun sistema persoal de traballo autónomo.
- Desenvolver unha actitude de cooperación, respecto, tolerancia e compromiso tanto no seu traballo como alumno/a coma na súa conduta profesional posterior.
- Desenvolver unha actitude favorable cara á formación permanente.

2.2. Competencias académicas e profesionais

2.2.1. Competencias instrumentais (saber e saber facer)

- Coñecer o obxecto e as finalidades da educación.
- Comprender a complexidade dos procesos educativos en xeral e dos procesos de ensino-aprendizaxe en particular.
- Comprender o desenvolvemento psicolóxico do escolar e analizar que factores interveñen na construción do psiquismo.
- Coñecer os principais enfoques e teorías evolutivas sobre os cambios educativos e evolutivos. Valorar criticamente as súas achegas e repercusión na toma de decisións para a intervención educativa.
- Coñecer os procesos evolutivos do escolar considerando estas características para elaborar criterios de planificación e intervención docente.
- Coñecer os problemas máis frecuentes que poden darse nos procesos de ensino-aprendizaxe; analizar estas problemáticas e formular criterios para a súa intervención e prevención.
- Utilizar o coñecemento adquirido nesta materia para promover o desenvolvemento e aprendizaxe autónoma dos alumnos/as á luz dos obxectivos e contidos propios do correspondente nivel educativo, desenvolvendo estratexias que eviten a exclusión e a discriminación.
- Ser capaz de realizar unha avaliación rigorosa dos niveis de competencia persoal do alumnado naqueles ámbitos do seu desenvolvemento que poidan estar na orixe das súas necesidades especiais.
- Ser capaz de avaliar a competencia curricular nas distintas áreas do currículo establecido.
- Ser capaz de tomar decisións na planificación dos procesos educativos.
- Asumir un papel de orientador/a, facilitar e guía da aprendizaxe buscando a motivación e o interese do alumnado pola aprendizaxe.
- Saber desenvolver o deseño elaborado e valorar a intervención realizada.
- Aprender a manexar as fontes documentais e recursos relativos á materia.

2.2.2. Competencias interpersoais (saber ser e saber estar)

- Ser sensible á nova realidade social, plural, diversa e multicultural, desenvolvendo estratexias para a inclusión educativa e social. Promover esta actitude de valoración e respecto entre aqueles cos cales se traballe máis directamente.
- Adoptar actitudes inclusivas que faciliten a integración e normalización do alumnado con necesidades educativas especiais que favorezan a instauración na aula dun compromiso ético e do dereito á diferenza.
- Adoptar unha disposición favorable á colaboración e ao traballo en equipo, tanto no seu traballo actual nas aulas coma na súa conduta profesional posterior.
- Ser creativo e reflexivo no labor como mestre/a.
- Desenvolver unha actitude favorable cara á formación continuada, entendendo que o feito educativo é unha tarefa inacabada e mellorable.

2.2.3. Competencias sistémicas (saber aplicar)

- Ser capaz de aprender de forma autónoma.
- Deseñar e realizar traballos escritos de forma orixinal e autónoma.
- Presentar oralmente as principais conclusións.
- Ser capaz de aplicar os coñecementos adquiridos á práctica da aula a través dunha correcta selección e aplicación de recursos e estratexias metodolóxicas.
- Adoptar metodoloxías activas, participativas e creativas.
- Ser capaz de adaptarse ás novas situacións e cambios educativos.
- Conseguir que o labor como mestre/a sexa creativo, innovador e guiado por un espírito emprendedor.
- Estar motivado para buscar sempre unha maior calidade do proceso de ensino-aprendizaxe.

3. Prerrequisitos

3.1. Competencias e contidos mínimos

Non se esixen prerrequisitos obrigatorios para cursar a materia, se ben sería de grande axuda: ter unha boa capacidade de comprensión escrita e oral; capacidade para seleccionar, xerarquizar e sintetizar a información; manexar conceptos básicos en psicoloxía e educación; coñecemento básico para o acceso á información a través das NNTT; saber utilizar os diferentes recursos que ofrece a biblioteca; coñecementos básicos de informática; destrezas para o traballo en grupo, etc.

3.2. Plan de traballo e actividades para a consecución dos prerrequisitos

- Avaliación dos coñecementos previos e explicación dos conceptos que se consideren imprescindibles para a comprensión da materia.
- Lectura de artigos e textos científicos relacionados coa materia e especificación de pautas que faciliten a súa análise e comprensión.
- Participación en cursos e sesións formativas impartidas por persoal da biblioteca que faciliten a óptima utilización dos recursos dispoñibles.
- Especificación de pautas para a elaboración e presentación de traballos.
- Formación de grupos de traballo e orientacións para facilitar a colaboración e traballo en equipo.

4. Bloques e temas de contido

4.1. Descritores da materia

Factores e procesos básicos da aprendizaxe escolar. Contidos e procesos de aprendizaxe. Aprendizaxe escolar e relacións interpersoais. Teoría e modelos explicativos do desenvolvemento. Desenvolvemento cognitivo, desenvolvemento e adquisición da linguaxe, desenvolvemento social, físico, motor e afectivo-emocional.

4.2. Bloques de contidos de aprendizaxe. Estrutura

- I. Desenvolvemento psicolóxico e educación: un punto de encontro.
- II. A aprendizaxe escolar: conceptualización e teorías.
- III. Factores intrapersoais do proceso de ensino-aprendizaxe.

- IV. Factores relacionais que facilitan ou obstaculizan o proceso de ensino-aprendizaxe.
- V. Teorías e modelos explicativos do desenvolvemento humano.
- VI. O desenvolvemento psicolóxico do neno/a na educación infantil.
- VII. O desenvolvemento psicolóxico do neno/a na educación obrigatoria.

4.3. Unidades de contido

(O contido do programa pode sufrir algunhas variacións atendendo a circunstancias non previstas)

1. *Achegas da psicoloxía á educación*
Contribucións da Psicoloxía da educación e do desenvolvemento ao campo educativo. O concepto de educación. Diferentes maneiras de entender as relacións entre educación e desenvolvemento psicolóxico: incidencias no labor educativo. Métodos de investigación en Psicoloxía da educación e do desenvolvemento.
2. *Conceptualización e natureza dos procesos de aprendizaxe humana*
Concepto e tipos de aprendizaxe. Principais dificultades na aprendizaxe escolar.
3. *As teorías da aprendizaxe*
Contribucións do condutismo á explicación dos procesos de aprendizaxe. Implicacións educativas da modificación de conduta. Aprendizaxe por observación: a teoría social cognitiva. Efecto do modelado na educación.
4. *Teorías da aprendizaxe escolar*
A concepción xenética cognitiva de Piaget. Aprendizaxe e ensino para o desenvolvemento: a concepción sociocultural de Vygotsky. A achega de Bruner: aprendizaxe por descubrimento. A aprendizaxe verbal significativa de Ausubel. A concepción construtivista da aprendizaxe escolar.
5. *Factores intrapersoais do proceso de ensino-aprendizaxe I*
Diferenzas individuais no ámbito das aptitudes, intelixencia, atención, memoria e coñecementos previos. Procesos, estratexias e técnicas de aprendizaxe.
6. *Factores intrapersoais do proceso de ensino-aprendizaxe II*
Diferenzas individuais no ámbito afectivo-motivacional. Diferenzas individuais no ámbito da personalidade.
7. *Factores relacionais que facilitan ou obstaculizan o proceso de ensino-aprendizaxe I*
A interacción educativa no proceso de ensino-aprendizaxe: profesorado-alumnado, alumnado-alumnado.
8. *Factores relacionais que facilitan ou obstaculizan o proceso de ensino-aprendizaxe II*
O contexto familiar e as súas repercusións escolares. Os estilos educativos familiares.
9. *Modelos teóricos explicativos do desenvolvemento*
Principais achegas teóricas. As grandes controversias conceptuais do desenvolvemento: o papel da herdanza e do medio; o problema dos estadios; os períodos críticos.
10. *O desenvolvemento humano*
Características e determinantes fundamentais. Etapas do desenvolvemento.
11. *O desenvolvemento psicolóxico na primeira infancia I*

O proceso de crecemento: factores endóxenos e exógenos. Fases do desenvolvemento dende a concepción ata o nacemento. O proceso do nacemento e o neonato. Primeiras condutas do neonato.

12. *O desenvolvemento psicológico na primeira infancia II*

O desenvolvemento cognitivo durante os dous primeiros anos: a intelixencia sensoriomotora; percepción e atención; o desenvolvemento da memoria. Os inicios da comunicación, a representación e a linguaxe. O desenvolvemento socio-afectivo.

13. *O desenvolvemento psicológico entre os 2 e os 6 anos I*

O desenvolvemento físico e psicomotor despois dos dous anos. O control postural. Establecemento da preferencia lateral. O esquema corporal e os seus compoñentes.

14. *O desenvolvemento psicológico entre os 2 e os 6 anos II*

Desenvolvemento intelectual e procesos cognitivos básicos: a intelixencia preoperatoria. Desenvolvemento da linguaxe: desenvolvemento fonolóxico, semántico, morfolóxico e sintáctico, pragmático.

15. *O desenvolvemento psicológico entre os 2 e os 6 anos III*

O desenvolvemento da personalidade, o coñecemento de si mesmo. O desenvolvemento emocional. O coñecemento social. As relacións cos demais.

16. *O desenvolvemento psicológico entre os 6 e os 12 anos I*

O desenvolvemento físico. O desenvolvemento intelectual e procesos cognitivos básicos entre os 6 anos e a adolescencia: o pensamento operacional concreto. Desenvolvemento da atención, a memoria e o coñecemento.

17. *O desenvolvemento psicológico entre os 6 e os 12 anos II*

O desenvolvemento da personalidade, o coñecemento de si mesmo. O desenvolvemento emocional. O desenvolvemento do xénero entre os 6 anos e a adolescencia.

18. *O desenvolvemento psicológico entre os 6 e os 12 anos III*

O coñecemento social. Desenvolvemento e conduta social. As relacións co grupo de iguais. O desenvolvemento moral.

19. *O desenvolvemento psicológico durante a adolescencia*

Os cambios físicos da puberdade. Do pensamento formal ao cambio conceptual na adolescencia: a concepción piagetiana das operacións formais; o razoamento na adolescencia. O desenvolvemento da personalidade. Desenvolvemento moral. O desenvolvemento social no adolescente.

5. Metodoloxía e estratexias de aprendizaxe

5.1. Metodoloxía docente

- Clases presenciais

Presentación inicial dos temas por parte dos profesores/as da materia, sinalando cales son os obxectivos do tema e proporcionando un marco xeral básico e as ideas principais deste. Activaranse os coñecementos previos do alumno/a con preguntas clave. Relacionaranse os seus coñecementos previos cos contidos fundamentais do tema.

Proxección de materiais audiovisuais.

Traballo individual do alumno/a. Os alumnos/as elaborarán un esquema dos aspectos máis importantes do tema e preguntas sobre aspectos que non comprenderan ou queiran afondar. Tamén se pode requirir unha lectura ou reflexión obrigatoria sobre algún punto do tema.

Afondamento do tema, en pequeno e gran grupo. Formularase a realización de tarefas vinculadas co tema e organizaranse sesións de discusión en grupos de 3 a 5 alumnos/as. Finalmente, realizarase unha posta en común de toda a clase, é dicir, unha discusión xeral do traballo realizado polos pequenos grupos. Elaborarase unha síntese dos contidos máis importantes e das conclusións finais.

Nas clases presenciais tamén se establecerán as pautas para: a análise das lecturas obrigatorias; a realización de traballos; a realización das prácticas; a presentación oral das conclusións obtidas nos traballos prácticos; e a exposición de traballos.

- Clases non presenciais

Afondarase nos distintos temas realizando lecturas obrigatorias, reflexións e as diferentes tarefas e traballos asignados.

- Tutorizacións en grupo

Seguimento e supervisión da realización de traballos.

Asesoramento académico, profesional e persoal.

5.2. Estratexias de aprendizaxe. Orientacións ao alumnado.

(As estratexias e orientacións poden sufrir cambios atendendo a circunstancias non previstas)

- Busca de material bibliográfico complementario.

- Buscas en internet e bases de datos.

- Manexo dos fondos da biblioteca.

- Tareas de aula, individuais e grupais, que se especificarán no momento axeitado. Estas tarefas poden ser do seguinte tipo: -

Análise de documentos

Elaboración individual de síntese, esquemas ou fichas-resumo dos temas

Reflexións sobre aspectos relacionados co temario

Proxección e comentario de materiais audiovisuais

Resolución de supostos prácticos

Debates

- Elaboración de traballos —individuais ou en grupo— fóra da aula.

Orientacións ao alumnado:

Cando os traballos se realicen en grupo, este non ha de superar os cinco membros en ningún caso, sendo o número ideal tres ou catro persoas.

Elixirase a temática do traballo e elaborarase un guión que será discutido co profesor/a correspondente nas horas de tutorización.

O traballo constará de dúas partes: unha revisión teórica e unha aplicación práctica.

O traballo presentarase por escrito. O estilo axustarase á normativa APA.

Valorarase a claridade e comprensión do traballado; a concordancia entre os diferentes puntos; a orixinalidade e o afondamento no tema; as achegas persoais e valoracións críticas; a pertinencia e actualidade da bibliografía consultada. Tamén se valorarán as sesións de exposición en caso de que as houbese.

6. Plan de traballo do alumnado. Especificación do tempo de aprendizaxe aproximada. (O plan de traballo pode sufrir algunhas variacións atendendo a circunstancias non previstas)

Actividades	Clases presenciais	Traballo autónomo e colaborativo	Total horas alumno/a
Presentación do programa/actividades organizativas	3	0	3
Clases maxistras	36	54	90
Tarefas de aula -indiv. ou grupais-	22	0	22
Elaboración de traballos -ind. ou grupais- fóra da aula	0	64.5	64.5
Exposicións dos grupos	10	5	15
Clases prácticas	14	10.5	24.5
Tutorización de traballos	0 (20 horas para os profesores/as cos distintos grupos)	2	2
Exames	4	0	4
Total	89	136	225

Ademais, os alumnos/as disporán dun horario oficial (seis horas semanais) de tutorías no que poderán facer calquera consulta.

Cronograma aproximado das clases teóricas:

Temas	Tempo de aprendizaxe en horas				
	Clases maxistras	Actividades aula	Presentación de tarefas/traballos/exposicións	Traballo autónomo ou grupal	Horas totais
1. Achegas da psicoloxía á educación	3	2	1	10	16
2. Conceptualización e natureza dos procesos de aprendizaxe humana	1	0	0	1.5	2.5
3. As teorías da aprendizaxe	2	1	1	7.5	11.5

4. Teorías da aprendizaxe escolar	2	1	1	9.5	13.5
5. Factores intrapersoais do proceso de ensino-aprendizaxe I	2	2	0.5	7.25	11.75
6. Factores intrapersoais do proceso de ensino-aprendizaxe II	2	2	0.5	7.25	11.75
7. Factores relacionais que facilitan ou obstaculizan o proceso de ensino-aprendizaxe I	2	2	0.5	7.25	11.75
8. Factores relacionais que facilitan ou obstaculizan o proceso de ensino-aprendizaxe II	2	2	0.5	8.25	12.75
9. Modelos teóricos explicativos do desenvolvemento	1	0	0	1.5	2.5
10. O desenvolvemento humano	1	0	0	1.5	2.5
11. O desenvolvemento psicolóxico na primeira infancia I	2	0	0.5	6.25	8.75
12. O desenvolvemento psicolóxico na primeira infancia II	2	2	0.5	7.25	11.75
13. O desenvolvemento psicolóxico entre os 2 e os 6 anos I	2	0	0.5	6.25	8.75
14. O desenvolvemento psicolóxico entre os 2 e os 6 anos II	2	0	0.5	7.25	9.75
15. O desenvolvemento psicolóxico entre os 2 e os 6 anos III	2	2	0.5	7.25	11.75

16. <i>O desenvolvemento psicolóxico entre os 6 e os 12 anos I</i>	2	2	0.5	7.25	11.75
17. <i>O desenvolvemento psicolóxico entre os 6 e os 12 anos II</i>	2	2	0.5	7.25	11.75
18. <i>O desenvolvemento psicolóxico entre os 6 e os 12 anos III</i>	2	0	0.5	5.25	7.75
19. <i>O desenvolvemento psicolóxico durante a adolescencia</i>	2	2	1	8	13
Total	36	22	10	123.5	191.5

Cronograma aproximado das clases prácticas:
(O plan de prácticas pode sufrir algunhas variacións atendendo a imprevistos)

Práctica	Contido	Obxectivos	Recursos humanos e materiais necesarios para a realización da práctica
1	Utilización de instrumentos para a avaliación do desenvolvemento	Observar e analizar o desenvolvemento evolutivo do escolar. Aplicar unha escala para avaliar o desenvolvemento. Interpretar os resultados. Utilizar os datos obtidos para elaborar: a) unha proposta de intervención temperá (se o neno/a avaliado é menor de 6 anos), ou b) criterios de planificación e intervención docente	Escala ou proba que avalíe o desenvolvemento do escolar. Mostra: un alumno/a de educación infantil, de educación primaria ou de educación secundaria
2	Análise empírica de aspectos do desenvolvemento cognitivo	Observar e analizar o desenvolvemento cognitivo do escolar. Elaborar procedementos, actividades para o desenvolvemento memorístico.	Programa de intervención no desenvolvemento cognitivo.

3	Análise empírica de aspectos do desenvolvemento lingüístico	Analizar e comentar as características da linguaxe infantil. Elaboración de pautas de optimización da linguaxe infantil.	Vídeo sobre o desenvolvemento da linguaxe. Transcricións e gravacións da linguaxe de nenos de diferentes idades.
4	Análise empírica de aspectos do desenvolvemento afectivo/social	Observar e analizar as relacións socioafectivas dos escolares. Explorar como evolucionan as concepcións e funcións atribuídas á amizade polos escolares, segundo a etapa evolutiva na que se atopan.	Material para a elaboración dunha entrevista ou cuestionario que permita avaliar as relacións socioafectivas. Mostra: un suxeito entre 3 e 6-7 anos, un entre 6-7 e a adolescencia, e un adolescente.
5	Aplicación dunha proba/instrumento para a avaliación das estratexias de aprendizaxe e/ou hábitos de estudo	Describir e valorar un instrumento que avalíe estratexias de aprendizaxe e/ou hábitos de estudo. Analizar as estratexias de aprendizaxe e/ou hábitos de estudo avaliados pola proba. Aplicar o instrumento. Corrixir e interpretar as puntuacións. Analizadas as estratexias de aprendizaxe ou hábitos de estudo dun alumno/a concreto/a deseñar unha proposta de intervención.	Proba/instrumento para a avaliación das estratexias de aprendizaxe e/ou hábitos de estudo. Un alumno/a con idades comprendidas entre 12 e 16 anos para realizar a aplicación.
6	Deseño dunha unidade motivacional instrucional	Analizar deseños instrucionais e recoñecer os principios motivacionais subxacentes. Elaborar un deseño motivacional instrucional.	Deseños instrucionais. Libros de texto.
7	Avaliación dunha proposta de mellora das relacións na aula	Coñecer instrumentos/procedementos para avaliar as relacións interpersoais na aula. Avaliar as relacións interpersoais dun grupo-aula e elaborar propostas para a súa mellora. Analizar programas para mellorar as relacións interpersoais na aula.	Instrumentos/procedementos para avaliar as relacións interpersoais na aula. Un grupo-aula de educación primaria. Programas para mellorar as relacións interpersoais na aula.

Os alumnos/as elaborarán un informe de cada práctica. Este informe será entregado unha semana despois de finalizar a práctica.

7. Bibliografía e materiais

7.1. Básica

- Coll, C., Palacios, J. e Marchesi, A. (comps.) (2001). *Desarrollo psicológico y educación: Vol. II. Psicología de la Educación Escolar* (2ª ed.). Madrid: Alianza Editorial.
- González-Pienda, J.A., González, R., Núñez, J.C. e Valle, A. (2002). *Manual de Psicología de la Educación*. Madrid: Pirámide.
- Palacios, J., Marchesi, A. e Coll, C. (comps.) (1999). *Desarrollo psicológico y educación: Vol. I. Psicología Evolutiva* (2ª ed.). Madrid: Alianza Editorial.

7.2. Complementaria

- Alonso, J. (1997). *Motivar para el aprendizaje*. Barcelona: Edebé.
- Beltrán, J. (1993). *Procesos, estrategias y técnicas de aprendizaje*. Madrid: Síntesis.
- Beltrán, J. e Bueno, J.A. (1995). *Psicología de la Educación*. Barcelona: Boixareu Universitaria.
- Beltrán, J., Moraleda, M., Alcañiz, E., G. Calleja, F. y Santiuste, V. (1995). *Psicología de la educación*. Madrid: EUEMA.
- Berger, K.S. e Thompson, R.A. (1997). *Psicología del desarrollo: Infancia y Adolescencia*. Madrid: Editorial Médica Panamericana.
- Coll, C. (1990). *Aprendizaje escolar y construcción del conocimiento*. Barcelona: Paidós.
- Coll, C. (1992). *Psicología y currículum* (3ª reimpresión). Barcelona: Paidós.
- Coll, C. (1993). *El constructivismo en el aula*. Barcelona: Biblioteca de Aula.
- Coll, C., Palacios, J. e Marchesi, A. (comps.) (1994). *Desarrollo psicológico y educación: Vol. II. Psicología de la Educación* (oitava reimpresión). Madrid: Alianza.
- Córdoba, A.I., Descals, A. y Gil, M. (Coord.). *Psicología del desarrollo en la edad escolar*. Madrid: Pirámide.
- Corral, A. Gutiérrez, F. e Herranz, P. (comp.) (1997). *Psicología Evolutiva*, Vol. 1. Madrid: UNED.
- Craig, G.J. (1997). *Desarrollo Psicológico* (7ª ed.). México: Prentice-Hall Hispanoamericana.
- Delval, J. (1994). *El desarrollo humano*. Madrid: Siglo XXI.
- García Madruga, J. A. (1991). *Desarrollo y conocimiento*. Madrid: Siglo XXI de España Editores.
- García Madruga, J.A. e Pardo, P. (1997). *Psicología Evolutiva*, Vol. 2. Madrid: UNED.
- González, A.M., Fuentes, M.J., de la Morena, M.L. e Barajas, C. (1995). *Psicología del desarrollo: teoría y prácticas*. Málaga: Aljibe.
- Hoffman, L., Paris, S. e Hall, E. (1995). *Psicología del desarrollo hoy* (Vol. 1 y 2). Madrid: McGraw-Hill.
- Martín, C. (1999). *Psicología del desarrollo y de la educación en la edad escolar*. Madrid: Librería pedagógica.
- Moraleda, M. (coord.) (1992). *Psicología en la Escuela Infantil*. Madrid: EUEMA.
- Palacios, J., Marchesi, A. e Coll, C. (comps.) (1999). *Desarrollo psicológico y educación: Vol. I. Psicología Evolutiva*. Madrid: Alianza.
- Papalia, D. e Olds, S.W. (1997). *Desarrollo humano*. Bogotá: McGraw-Hill Interamericana.
- Pérez, M. (1995). *Nuevas perspectivas en psicología del desarrollo*. Madrid: Alianza.
- Pozo, J.I. (1996). *Aprendices y maestros: la nueva cultura del aprendizaje*. Madrid: Alianza.
- Rice, F.P. (1997). *Desarrollo Humano. Estudio del Ciclo Vital*. México: Prentice-Hall.
- Santrock, J. (2006). *Psicología del desarrollo* (10 ed.). Madrid: McGraw-Hill.
- Trianes, M.V. e Gallardo, J.A. (coord.) (2004). *Psicología de la educación y del desarrollo en contextos escolares*. Madrid: Pirámide.
- Woolfolk, A.E. (1996). *Psicología Educativa* (6ª ed.). México: Prentice Hall.

7.3. Outros recursos

Materiais audiovisuais

Artigos de revistas

Transparencias e presentacións en PowerPoint

Instrumentos para a análise da práctica educativa

Programas de intervención

8. Avaliación dos procesos e resultados de aprendizaxe. Criterios de avaliación

Antes de iniciar o proceso de ensino/aprendizaxe levarase a cabo unha avaliación do nivel de coñecementos dos alumnos/as sobre a materia. Esta avaliación servirános como referencia para coñecer a motivación e punto de partida para iniciar o proceso de aprendizaxe.

Durante o curso valorarase a asistencia do alumno/a ás clases, teóricas e prácticas, e a súa participación nas actividades propostas.

A avaliación final virá determinada por:

- a) Exame.
- b) Traballos realizados durante o curso.
- c) Asistencia e participación nas tarefas de aula.
- d) Informes das prácticas da materia.

(Os criterios específicos poden sufrir algunhas variacións atendendo a circunstancias non previstas)

8.1. Criterios específicos de avaliación para ASISTENTES:

- (a) Exame (4,5 puntos).
- (b) Participación nas clases e realización das tarefas de aula propostas. Elaboración de traballos asignados durante o curso (3,5 puntos).
- (c) Informes das prácticas da materia (2 puntos).

8.2. Criterios específicos para NON ASISTENTES de tipo A (non asistentes a clases teóricas):

- (a) Exame sobre o temario, que inclúe capítulos e artigos obrigatorios (6,5 puntos).
- (b) Realización dun traballo sobre o programa que se concretará nas horas de tutoría (1,5 puntos).
- (c) Informes das prácticas da materia (2 puntos).

8.3. Criterios específicos para NON ASISTENTES de tipo B (non asistentes a clases prácticas)

- (a) Exame (4,5 puntos).
- (b) Participación nas clases e realización das tarefas de aula propostas. Elaboración de traballos asignados durante o curso (3,5 puntos).
- (c) Exame dos contidos prácticos (2 puntos).

8.4. Criterios específicos para NON ASISTENTES de tipo C (non asistentes nin a clases teóricas nin prácticas)

- (a) Exame sobre o temario, que inclúe capítulos e artigos obrigatorios (6,5 puntos)
- (b) Realización dun traballo sobre o programa que se concretará nas horas de tutoría (1,5 puntos).
- (c) Exame dos contidos prácticos (2 puntos).

NOTA IMPORTANTE

Será preciso para unha avaliación positiva que os alumnos/as puntúen en todos os criterios —como mínimo— un 50% da puntuación especificada.

As cualificacións poderán consultarse no taboleiro de anuncios dos despachos dos profesores, que imparten a materia.

9. Avaliación do proceso docente

9.1. Valoración dos alumnos/as

O alumnado valorará o proceso de ensino-aprendizaxe ao finalizar cada bloque de contido respondendo a unhas cuestións elaboradas polos profesores/as. Ao finalizar o cuatrimestre avaliará a actividade docente a través do cuestionario utilizado pola Universidade de Vigo.

9.2. Valoración do profesorado

Teranse en conta as propostas feitas polo alumnado durante o curso. A autoavaliación do labor diario será cumprida cos resultados do cuestionario proposto aos alumnos/as ao finalizar cada bloque de contido e pola enquisa de avaliación docente realizada pola Universidade. Estes datos axudarannos a reflexionar sobre a práctica docente, modificar aspectos deficitarios e deseñar propostas de mellora para o próximo curso.